

Doppler ya da hesaplı anarşist

Bisikletiyle ormanda dolaşırken, bir ağaç kütüğüne çarpıyor ve oturduğu seleden uçup bir ağaç dibine düşüyor. O sırada bir tür beyin sarsıntısı da geçirince bir aydınlanma anı yaşıyor ve düşünüyor: "İki çocuk, kusursuz bir ev, harika bir kadın(eş) güzel bir iş ve araba ve hayat boyu başarılarla geçmiş bir ömür, ama bu nereye kadar sürecek

AVUSTURYALI yönetmen Michael Haneke, 1993'te Fransız sinemacıların desteğiyle Seventh Continent (yedinci kıta) adlı filmi çektiğinde, ortaya çıkan sonuç, o güne dek yapılmış en karanlık, en acımasız, son- ra ne bileyim en içten ve en kararlı kapitalizm ve orta sınıf eleştirisini içeriyordu. Bu film, ne Chaplin'in Modern Zamanlar gibi didaktik ve mekanik, ne Fincher'in Fight Club'i gibi anarşist ve artistikti. Bu film, ölümcül bir içtenlik ve kurulu düzene karşı olanaklı en güçlü korku ve tiksintiyi duyuyordu.

Steril bir yaşama sahip olan, tek çocuğu ve orta sınıfa ait başarılı bir ailenin, tüm yaşam- larını geride bırakarak yedinci kıtaya taşınma ha- yali kurduğu bir hikâye etrafında şekillenen film, tüm ölümcül ve saf halini son bölümde gö- rünür kılıyor. Ve o son bölümde anlaşılıyor ki, ka- pitalizm karşıtı tüm insanlar, kapitalizm karşıtı tüm tavır, tutum ve **sanatsal** etkinlikler birer gös- teriş anıtı, hepsi sahte ve hiçbir içtenlik taşıyor. Çünkü aslında kapitalizm ve onun var ettiği yaşam biçimi, kazanma yolunda her şeyin kabul edilebi- lir olduğu tezinden beslenen ilkesizlik ve ikiyüzlü et- hik anlayış bir tür canavar. Ve bu canavardan kaç- manın bir yolu yok. Böyle bir yol varsa da ölümün, hiç değışse bedel ödemek ya da reddedişin içinden geçiyor ve bu yolu hiç kimse tercih etmez. Çünkü kapitalizme karşı olmak, karşı çıkmaktan daha kolay ve albenisi güçlü olan bir tavır içeriyor (!)

Tüketim çılgınlığı - yabancılaşma - kişinin kendi gerçekleştirememesi sorunu gibi modern dün- yanın eleştiri kavramları, trendlere uygun mobilya- larla döşenmiş konforlu ev ya da ofislerde, cepler- de son nesil telefonlarla dile getiriliyor. Ama yedinci kıtanın karakterleri, tüketmeye ve bu sayede me- kanikleşme, ruhsuzlaşma ve nihayetinde kişinin ken- dine yabancılaşması denilen şeyle o denli içten, göz göze ve soluk soluğa bir karşılaşma deneyimi ya- şıyorlar ki ve bu karşılaşma gerçekten yaşanmış- sa öyle öldürücüdür ki, görünüşte başarılı, steril ve çok mutlu olan bu aile kendilerine karşı acımasız sui- kastı düzenleyen öldürücü ve ölü bir aileye dönü- şüyor. Bankadaki tüm paralarını çekip, klozete boşaltıyorlar, gardrobta tüm kıyafetleri kesip kul- lanılmaz hale getiriyorlar. Tüm mobilyaları, onarı- ma imkânı bırakmadan parçalıyorlar. Ve üç kişilik bu aile, kendilerini zehir içerek ölümün kurtarıcı şef- katine bırakıyor(!) Sonra belki yedinci kıtaya (cen- nete) taşıyorlar. Hem de Eurovision'da yarışan Po- wer of Love şarkısı eşliğinde.

Reddetmek, vazgeçerek uzaklaşmak gibi terk ed- işleri gerçek bir feragatle gerçekleştirmek ağır be- dellere gerektirebilir ki bu bedelleri ödeyenlerle kimi zaman bilinen gerçek hayatın içinde, bazen de film ya da roman dünyasında karşılaşılabilir. Bu kar-

Erlend Loe

şılaşmalar acıtır. Çünkü kısmi trajedi, mutlak hü- zün içerir, ödenen bedeller ve koşullar bunu gerektirir.

Ancak, bu yazıya konu olacak olan ve güvenli bir anarşist tepkiyle küçük bir vazgeçiş yaşayan Dopp- ler adlı karakter, reddetmenin karanlık kısmına uy- gun düşmüyor. O, orta sınıfın biktirici ve yapay ev- renini terk ederken, bunu bir orta sınıf insanına ait stille, kendini sağlama olarak yapıyor.

Haftasonu anarşisti

"Doppler", **Yapı Kredi Yayınları**'nın okuyucularına bu aralar sunduğu 116 sayfalık kısa bir roman. Ya- zar Erlend Loe adlı bir Norveçli. Kitabın başkarak- terinin adı da kitabın adı gibi Doppler.

Doppler, orta sınıfa mensup başarılı bir ailenin hayatı boyunca içinde bulunduğu tüm arenalarda kazanma şansını yakalamış babası, reisi... Artık ne denirse...

Doppler insanları sevmiyor. Doppler, sıkıcı, ru- tin ve aptal insanlarla kurulu ilişkilerle çevrili ha- yatından sıkılmış halde yaşarken, bir yerlerde daha yüce deneyimlerin yaşandığı hayaliyle kar- şı karşıya kalıyor. Bisikletiyle ormanda dolaşırken, bir ağaç kütüğüne çarpıyor ve oturduğu seleden uçup bir ağaç dibine düşüyor. O sırada bir tür be- yin sarsıntısı da geçirince bir aydınlanma anı ya- şıyor ve düşünüyor: "İki çocuk, kusursuz bir ev, ha- rika bir kadın(eş) güzel bir iş ve araba ve hayat boyu başarılarla geçmiş bir ömür, ama bu nereye kadar sürecek. Her şey sıkıcı, rutin ve ben çocukların sabah akşam izleyip dinlediği programlardan ve o programların bilincimin içinde dönüp duran ses- lerinden sıkıldım. Doppler, tüm bunları kafasına dar- be alına düşünüyor. Çünkü bir insan normal ve sağlıklı bir kafayla bunları düşünemez(!) Ödüllü ya- zar Erlend Loe, hikâye kurgusunu öyle yapıyor ki, okuyucunun aklına yazara sorulmak üzere şu soru ister istemez geliyor.

Orta sınıfa ait, sahip olduklarını kaybetmeye dair korku dolu, yere dökülen kırntıları sürekli temizle-meye odaklı, tutku ve ruhtan yoksun yaşam biçiminin yavaş yavaş ölmek anlamına geldiğini kişi kafası- na bir darbe almadan anlayamaz mı? Bu soru bir- çok anlamda ironik cevaplara açık. Çünkü Dopp- ler, gerçek bir reddeden, vazgeçen değil. Kişisel ge-

leşim için hafta sonu kurslarına katılırken, en büyük bunalmırları can sıkıntısından ibaret olan halı altın- da çöple yaşarken görünürde steril orta sınıf insa- nın bir simgesi. Ve o bir çeşit hafta sonu anarşisti.

Doppler, ormandaki kaza ve bu kazaya bağlı ge- lişen beyin sarsıntısı sonucu yaşadığı aydınlanma anını takip eden birkaç gün sonrasında yanına birkaç parça eşya alarak evinden ve şehirden sadece on dakikalık yürüme mesafesi uzaklıktaki bir ormana taşınıyor, orada tabiatla baş başa yaşamaya başlıyor. İsteddiği zaman evine ve şeh- re dönme güvenliği içerisinde, bir de hikâyeyi şenlendirmek amacıyla oraya aksesuar ola- rak konulmuş gibi duran bir geyik yavrusuyla (Bongo) birlikte bir tür güvenli anarşizm oyunu oynuyor. Ama ona sorsanız, insanlar aptal, sıkı- cı ve korkunç, evlilik ve sonra sürekli yenilenen eş- yalarla yürütülen ev işleri insanı ruhunu kemiriyor ve bundan kaçmak gerek. Ve o da bundan kaçıyor ve o, tabiatla göze göz, dişe diş bir mücadeleye gi- rişmiş avcı toplayıcı bir savaşçı.

Ancak, Doppler'a yakından bakılınca başka şey- ler görünür. O, aile ilişkilerinden sıkılıyor ama or- manda yaşadığı günlerde bile karsısını hamile bi- rakmaktan alıkoymuyor kendini. İnsanlardan o denli nefret ediyor ve onları öyle aptal ve sıkıcı bu- luyor ki, ihtiyaç duyduğu tüm anlarda onlardan yar- dım istemekten çekinmiyor. Doppler, hangi pers- pektiften bakılırsa bakılsın, orta sınıfta şekillenen kü- çük burjuva alışkanlıklarına karşı duyulan hoşnut- suzluk, bulantı, reddediş gibi kavramlar söz konu- su olduğunda, belki de görebileceğimiz en itici, il- kesiz ve en yumuşak karakter. O, sanki tuz canını acıttığı için denizlere açılmayan, bu nedenle göl- lerde, tatlı suların güvenliği içinde yaşayan dişsiz bir köpek balığı.

Ve yazar Erlend Loe, J.D. Salinger'in onlarca yıl önce yazdığı ve başkarakterini Holden Caulfield'in var- lığına uygun şekilde biçimlendirdiği üslubun ben- zerini, "Doppler" adlı bu **kitabta** neredeyse taklit edi- yor. O üslup, Holden gibi bir çocuğa yakışıyordu. Sa- linger, üslubunu karaktere özgü olarak seçmişti. Erlend Loe, "Doppler" için anlatım dili konusunda yan- lış tarzı seçmiş. Ancak söylemeliyim ki, son on yı- lın edebiyatında neredeyse okunan tüm yazarların dili bu yöne meydediyor. Etmeyenler de yok olma- ya terk ediliyorlar.

Özgün değil

"Doppler"ın yazarı Erlend Loe, özgün değil, kul- landığı dil, John Fante gibi yazarlarla başlayıp ge- lişmiş, zirvesini The Catcher In The Rye'da Salin- ger'la yapmış, bugün bu ülkede hikâye yazmaya he- vesli genç çocukların bile kullandığı, çok heves du- yulup taklit edilerek klişeleştirilip kitschleştirilmiş bir dil. Hikâye alışıldık ve örneği çok fazla var. Üstelik Doppler adlı bu örnek, diğerlerine kıyasla, dil ve içe- rik bakımından vasat bile değil.

Çevrilip yayımlanmasa da ülke edebiyat kültü- rünün ve çeviri külliyyatının hiçbir şey kazanıp kay- betmeyeceği bir eser bu. Böylesi bir **kitap**, önce zah- met sonucu yayımlandıysa, yayınevlerine sunulan ve eğer çöpe atılmadan önce okuma zahmetine gi- rilmişse, dilleri özgün olmadığı gerekçesiyle, Bu- kowski, Salinger, Auster taklidi olduğu savunusuyla reddedilen eserlerin kabahtası ne, iyi yazılmamış olmaları mı, etiketlerinin olmaması mı, iyi pazarla- namıyor oluşları mı?

Doppler

Erlend Loe

Çev: Dilek Başak

Yapı Kredi Yayınları

124 s.

